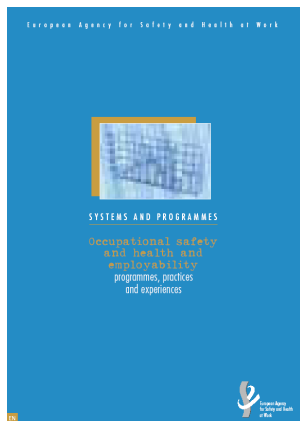

Tööohutus ja töötervishoid ning tööhõivevõime; programmid, tavad ja kogemused Agentuuri aruande kokkuvõte

Viimastel aastatel on tööhõivevõime (*employability*) kerkinud esile kui üks peamine poliitiline algatus, mida valitsused saavad ette võtta selleks, et tõsta siseriiklikus majanduses tööhõive taset. Eeskätt nähakse selles sekkumist tööturгу. Ehkki pole üheselt kokku lepitud definitsiooni, tegeleb nn tööhõivevõime põhiliselt töötajate ja töötute alusteadmistega ja -oskustega

parandamisega ametikoolituse ja kutseõppe varal. Sihiks on aidata töötajail leida või säilitada töö.

1999. a septembris asuti Euroopa Agentuuri ja ELi Soome presidentuuri poolt ühiselt korraldatud konverentsil esmakordselt sügavuti arutlema tööohutuse ja töötervishoiu ning tööhõivevõime seose üle¹. Pärast seda on agentuur korraldanud mitmeid järgimistegevusi, kaasa arvatud aruanne, millest siinkohal kokkuvõtte tehakse. Vastavalt aruandele võivad tööohutus ja töötervishoid erineval viisil panustada töötaja tööhõivevõime parandamisse, sh töökoha (ümber)kujundamisse, tervisliku ja ohutu töökeskkonna tagamisse, õppesse ja ümberõppesse, tööalaste nõudmistega seotud meditsiinilisse diagnoosi, tervisekontrolli ja funktsionaalsete võimete hindamisse.

Aruanne võtab kokku 26 kaasuuringut eri organisatsioonide algatuste kohta, mis on jaotatud nelja põhikategooriasse:

- tähtsamad programmid, mis tegelevad tervise- ja turvaohutusega ning mis on suunatud tööga seotud vigastuse ja haiguse ärahoidmisele. Need programmid keskenduvad sageli konkreetsetele riskirühmadele;
- haigete töötajate rehabilitatsiooniteenuste pakkumise või töökohtade kohandamise näol, et aidata haigel või vigastatud töötajal oma vaejustest kosuda ja töökohale naasta;
- naasmisalgatused pikaajalistele puuetega töötajatele;
- töökoha terviseedendamise algatused, mille puhul töökoht on taustaks tegevustele, mis taotleavad tööjõu üldise tervise parandamist.

Samal ajal, kui aruanne kirjeldab 26 algatust, huvirühmade kaasamist, saavutatud tulemusi ja kohatavaid probleeme, hindab see dokument ka nende algatuste mõju ning vaatleb õpitundide üldistatavust ehk ülekantavust. Lisamaks aruandele võrdsi visandatakse siin seitse näidet.

Tähtsamad preventsiõniprogrammid ja konkreetsed riskirühmad

Kaasused aruandes:

- Kolm siseriiklikku programmi töövõime säilitamise alal (Soome)
- Huvirühmade vahelised kokkulepped riskisektorites (Holland)
- Terviklähenedamine tööturu puudujääkidele tervishoiusektoris (Holland)
- Tööohutuse väljaõppe kaudu suurema ohutusalase teadlikkuse suunas (Itaalia)
- Preventsiõn töö kaudu suure riskiga töökohtadel multidistsiplinaarsetes meeskondades linnanõukogus (Holland)

Töövõime säilitamine (TVS – Soome)

Soome viis oma TVS-programmi läbi 1992. aastal eesmärgiga vähendada enneaegsele pensionile jäämise kasvutrendi ning alandada tööga seotud töövõimetuse kõrget taset. Muudatused siseriiklikes õigusaktides lisasid riigi töötervishoiuteenistuste põhiülesannetele TVS-tegevused. Tehti algust enam kui 100 eri programmiga. Töötervishoiuteenistustes võeti TVS kasutusele kui kolmesammuline tervise edendamise, õnnetuste/vigastuste ärahoidmise ja rehabilitatsioonitegevuse mudel. Ettevõtte tasandil arendati välja kohaldamise “kolmnurkmudel”, mis kirjeldas inimese tervisele, keskkonna ohutusele ja organisatsioonilistele ülesannetele suunatud vahelekkumisi. TVS-kontseptsiooni keskne uuendus ettevõtte tasandil oli julgustada töökohal tegutsevaid jõude ühinema, et osaleda koos tööga seotud tervishoiu ja tootlikkuse arendamises.

Huvirühma kokkulepped (Arbo convenanten) – Holland

Arbo convenanten on huvirühma töötervishoiu- ja tööohutusala kokkulepped sektorites, milles valitsus ja sotsiaalpartnerid on aktsepteerinud ühisvastutust töötingimuste parandamise edendamisel mitmete suurte riskide suhtes. Siseriiklikud eesmärgid seostati konkreetse ajakavaga, mis oli sõnastatud selliste tööga seotud riskide jaoks nagu tõstmine, tööpinge, väsimusmurrud, ohtlik müra, kokkupuude lahustitega, allergeensed ained ja kvarts. Sihiks oli neid riske vähendada töötajate ja töötajatega kokkulepetele jõudmisega sektorites, kus riske tekib kõige sagedamini.

Kokkuleppe eesmärgid võivad koosneda kokkupuutenormidest või ettevõtte vajalike ettevaatusabinõude plaani ulatusest või meetmetest ohuallikas vastavalt kas olemasolevale või tulevasele tehnoloogilisele seisundile. Kasutatavad abivahendid hõlmavad rahalist huvitatust, avalikke infokampaaniaid ja maksusoodustusi. Sageli panustavad sektori organisatsioonid nende rahastamisse. Kokkulepete kaudu loodab valitsus jõuda olukorrani, kus umbes 40% töötajatest töötab suure riskiga keskkonnas. Töötajad ja töötajad saavad kokkuleppe ühendada ka oma kollektiivlepingutega.

Haigete töötajate rehabilitatsioon

Kaasused aruandes

- Abiprogramm haigetele arstidele (Hispaania);
- Pärast ajuvigastust tagasi tööle (Rootsi)
- Õnnetuste sotsiaalkindlustusfond: tööõnnetuste ja tööga seotud haiguste ärahoidmine (Austria)
- Töötajate käevigastustega tegelemine (Belgia)
- Tsiviilvaidlus ja tööle naasmine (Iiri)
- Töötajate puude juhtimise alane auhind (Holland)
- Psühhotraumaga toimetulek ja tööle naasmine (Belgia)
- Haigete töötajate taasloomimine linnanõukogus (Portugal)
- Töö säilitamine ja rehabilitatsioon ettevõtte tasandil (Taani)
- Ettevõtte kokkulepe puuetega töötajate tööhõive edendamiseks (Prantsusmaa);
- Rehabilitatsioonistrateegiad kui abivahend töötervishoiuarstidele (Saksamaa);

¹ Safety and Health and Employability – Conference Proceedings, European Agency for Safety and Health at Work, 112 p, ISBN 92-828-3016-0

Abiprogramm haigetele arstidele (PAIMM) – Hispaania

La Programa d'atenció integral al metge malalt (PAIMM) on näide tõhusast erasektori algatusest piirkondlikul tasandil. Arstide ametirühma psühhohaiguste esinemissagedus on Hispaanias suuresel viies. Kutseorgan, Kataloonia Meditsiiniühingu nõukogu, tunnistas, et tööstress nõuab kutsealalt suurt lõivu. Lisaks sellele puutuvad patsiendid kokku "teisese riskiga", juhul kui arstid jätkavad praktiseerimist, hoolimata stressiga seotud vaevustest, mis võivad mõjutada nende otsuste tegemist ja pädevust.

PAIMM on programm, mis proovib aidata arste, kes kannatavad psühholoogiliste probleemide või sõltuvusliku käitumise all, mis võib häirida nende kutsealast praksist. Kogemus näitab, et varane sekkumine võib aidata arstil tööd teha, isegi kui ta viibib ravil. 1999. aastast kuni 2000. aasta juunini võttis PAIMM ette 170 juhtu. Vastavalt esialgsetele tulemustele on 72 ravitud arstist 98% seisund esimese seitsme ravijärgse kuu vältel stabiilne või "puhas" (hinnangud samalaadsetele algatustele USA aruannetes räägivad umbes 80% rehabilitatsiooni-määrast kahe aasta möödudes).

Vigastatud töötajate rehabilitatsioon – Taani

Vigastatud töötajate rehabilitatsioonialgatusi võtavad sageli ette tööõnnetuste ja kutsehaiguste kindlustajad, kuid need saavad tulla ka äriühingutelt endilt. Novo Nordisk A/S toodab ja turustab erinevaid farmaatsiatooteid ning on insuliini tootmise ja diabeediravi liider maailmas. Äriühingu rehabilitatsioonistrateegia võeti kasutusse 1992. aastal. Selle aja jooksul on määratletud põhisuunad, rollid ja vastutus ning strateegia on tunnustatud äritegevuse juhtimise lahutamatuks osaks. Rehabilitatsiooniprotsess võtab tähelepanu keskmesse jätkusuutlikud lahendid, mis annavad töötajatele parimad võimalused tööle naasmiseks.

Nii juhul kui ka töötajal on kohustus tuvastada võimalikult kiiresti potentsiaalne rehabilitatsiooniolukord ja luua vastavalt kontakt kas sotsiaalnoustaja, tööohutuse- ja töötervishoiu- või personaliosakonnaga. Paljud juhud on lahendatud töötajate endi osakondades, nii et töötaja saab tagasi individuaalselt mõnevõrra kohandatud tavapärase töö. Tööohutuse ja töötervishoiu tundmine on peaaegu alati seotud rehabilitatsiooniprotsessiga. Sageli suurendab rehabilitatsiooniprotsess tööhõivevõimet pädevuse või töökeskkonna ümbermodelleerimise abil. 1. jaanuariks 2001 tehti kokkuvõtte 691 juhu kohta. 55%-l juhtudest oli tulemuseks töökoha säilitamine, 39%-l invaliidsuspensioon ja 6%-l juhtudel lahkus töötaja Novo Nordisk'ist enne lahenduse leidmist.

Taaslõiminguvalgatused pikaajaliste puuetega inimestele

Kaasused aruandes:

- Puuetega inimestele tööturul konkureerimise võimaldamine (Ühendkuningriik);
- Programm puuetega inimeste tööloomingu toetamiseks (Prantsusmaa);
- Abi puuetega inimestele töö säilitamisel ja tööloomingul;
- Mõttesähvatus; tööeelne väljaõpe ja epilepsiaalane teave tööandjatele (Iiri);
- Kaasasündinud või omandatud kahjustustega inimeste tööhõive ja rehabilitatsioon (Hispaania)

Puuetega inimestele tööturul konkureerimise võimaldamine – Ühendkuningriik

1994. a algatatud "Juurdepäas tööle" on üleriigiline valitsuse poolt läbi viidud programm, mis pakub tuge tööd otsivatele puuetega inimestele, sh kohandamise rahastamine ja eriseadmete ostmise.

Programm tugineb üksiktaotlejate kindlaks tehtud vajadustel. Seades sihtgrupiks töötud puuetega inimesed ja töötavad puuetega inimesed, kellel on oht töötuks jääda, on programmi eesmärk võimaldada neil konkureerida võrdsetel alustel oma puueteta töökaaskastega. Kolmele neljandikule osavõtjatest tundus, et programmil oli positiivne mõju nende pingutustele oma töö kindlustamisel või säilitamisel. Mitmed algatuse vastukajad tulenesid tervishoiust ja ohutusest või äriühingusisestest töötervishoiuülesannetest.

Puuetega töötajate töölooming (Prantsusmaa)

Pikaajaliste puuetega inimeste tööloomingus suudavad ka sotsiaalpartnerid mängida olulist rolli. 1992. aastal algatas Ariège'i departemangu Tööandjate Liit tegevuse, mida kutsutakse "Passerelles 09", et toetada puuetega töötajate loimingut ja rehabilitatsiooni. Seda teostati koostöös nii era- kui avaliku sektori kohalike asjasthuvitatutega ja see hõlmas ettevõtete teadlikkuse edendamist oma kohustuste suhtes puuetega töötajate tööloomingul, neile kasu toovast abist ning toetusest säilitada töötajad, kes olid erinevatel töökohtadel tunnustatud sobimatuteks.

"Passerelles 09" viidi ellu Tööandjate Liidu (organisatsioon juhtis puuetega inimeste loimingu fondi; AGEFIPH) abiga ja rahastamisega. Partnerid panid sellele aluse ja just see purustas erinevate kaasatud organisatsioonide vahelised barjäärid, andes neile võimaluse tõhusamalt koos töötada. Edu saavutati soodsa hoiaku loomisega puuetega inimeste tööloomingu suhtes, milline on partnerite seas muutunud tavaliseks.

Töökohatervishoiu edendamise algatused töökohal

Kaasused aruandes:

- Töötervishoid Riigi Tervishoiuteenistuses (Ühendkuningriik);
- Terviseedendamise töökohal pagaritööstuses (Saksamaa);
- Reinimaa regionaalne tervisekindlustuse fond (Saksamaa)

Töötervishoid Riigi Tervishoiuteenistuses (HAWNHS) – Ühendkuningriik

1992. aastal alguse saanud HAWNHS on kümneaastane algatus, mis võeti ette selleks, et võimaldada töökoha terviseprogrammide (mis ühendavad tervishoiu, ohutuse ja töötervishoiu küsimused, samuti terviseedendamise) kaudu parandada Riigi Tervishoiuteenistuse töötajate tervist ja heaolu.

Projekt sisaldas eesmärgi Riigi Tervishoiuteenistuse inimvara juhtimise suhtes. Riigi Tervishoiuteenistuse juhtide tähelepanu alla koondati töötervishoiu 12 võtmetegevuse valdkonda. Keskseks eesmärgiks oli muuta Riigi Tervishoiuteenistust näidistööandjaks personali tervishoiu ja heaolu suhtes, mis sõnaselgelt väljendas personali laiaulatuslikke tervishoiuvajadusi. Töötervishoiu roll seondus suuresti teenuste pakkumises töökoha terviseprogrammidele.

Kust aruannet leida võib?

Aruande täielik ingliskeelne tekst on kättesaadav agentuuri kodulehel:

<http://agency.osha.eu.int/publications/reports>

Trükitud aruannet "Occupational Safety and Health and Employability: programmes, practices and experiences", European Agency for Safety and Health at Work, 2001, ISBN 92-95007-18-2, saab tellida Euroopa Ühenduse trükisebüroost Luksemburgist (<http://eur-op.eu.int/>) või selle müügiagentidelt. Hind on 13.50 eurot (ilma käibemaksuta).